

Lehtinen, E., S. Aaltonen, M. Koskela, E. Nevasaari & M. Skog-Södersved (toim.) 2011. AFinLA-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2011 / n:o 3. 158–169.

Sari Toivola & Henna Tossavainen

Jyväskylän yliopisto

Opiskelijoiden käsityksiä yleisten kielitutkintojen korpuksen käyttömahdollisuuksista

This article presents a study that aimed to identify students' perceptions of learner corpora in data-driven learning (DDL). As part of a DDL pilot course offered to language majors at the university of Jyväskylä, students were introduced to the Finnish National Certificates learner corpus and asked to write an essay to reflect on how to use the corpus for pedagogical and research purposes. Content analysis reveals that most students found the corpus well suited for classroom activities and language studies. The main areas mentioned by the students were grammar and errors but various other possibilities were also mentioned. Research and pedagogical applications were very much the same. Students also pointed out that there are problems relating to the classroom use of the corpus mainly because of the fact that authentic learner language is not without errors and because most applications are often time-consuming and require careful planning.

Keywords: data-driven learning, learner corpora, language teaching and learning

1 Johdanto

Tässä artikkelissa tarkastellaan yliopiston kielten opiskelijoiden käsityksiä siitä, miten he hyödyntäisivät kielenoppijan korpusta mahdollisessa tulevassa opetus- ja/tai tutkimustyössään. Kielenoppijan korpuksella tarkoitetaan Yleisten kielitutkintojen korpusta (Yki-korpus), jonka aineisto on koostettu eri kielten testisuorituksista saadusta materiaalista ja osallistujien antamista taustatiedoista. Yki-korpuksen käyttö opetuksessa ja oppimisessa oli yksi neljästä moduulista keväällä 2010 Jyväskylän yliopiston kielten laitoksella järjestetystä aineistolähtöisen kielenoppimisen ja -opetuksen (*data-driven learning* = *DDL*) pilottikurssista, joka oli suunnattu aine- ja syventävien opintojen opiskelijoille.

Tarkasteltava aineisto koostuu kursseille osallistuneiden kahdeksan opiskelijan kirjoittamista esseevastauksista. Aineiston avulla on tarkoitus vastata kysymyksiin, miten opiskelijat suhtautuvat oppijan korpukseen käyttöön opetuksessa ja tutkimuksessa ja miten Yki-korpuksen kaltaista materiaalia voi käyttää hyödyksi sekä mitä ongelmia ja etuja sen käyttöön liittyy. Laadullisen sisällönanalyysin avulla opiskelijoiden kirjoittamista vastauksista on pyritty tiivistämään sellaiset tutkimuskysymyksen kannalta olennaiset asiat, jotka liittyvät yleisesti kommunikatiiviseen kielen opettamiseen ja oppimiseen sekä tarkemmin aineistolähtöiseen oppimiseen ja oppijan korpusten tutkimisesta nousseisiin kielellisiin piirteisiin.

2 Aineistolähtöinen oppiminen ja oppijan korpukset

Aineistolähtöiseen oppimiseen on yleisesti liitetty erilaisten korpuslingvististen menetelmien ja käytänteiden (esim. konkordanssi) soveltaminen pedagogisiin tarkoituksiin (ks. Johns 1991). Vaikka DDL onkin yleensä tukeutunut korpuslingvistisiin keinoihin, tavallisemmin se nähdään kuitenkin yhdistävänä tekijänä kielioppi- ja sääntölähtöisen oppimisen ja kommunikatiivisen lähestymistavan välillä. DDL:ssä kielioppia pidetään enemmän joustavana kuin staattisista säännöistä koostuvana systeeminä. Tärkeämpää on ymmärtää erilaisten aktiviteettien kautta kielen rakenne ja kielenkäyttöön liittyvät konventiot kuin opetella pelkästään sääntöjä. Tämä edellyttää sitä, että oppijat itse henkilökohtaisesti tutkivat kieltä ja tekevät sen perusteella havaintoja ja johtopäätöksiä. Perustana on se, että kieltä lähestytään autenttisen materiaalin kautta. Opetusta ja oppimista ajatellen aineistolähtöinen lähestymistapa edistää oppijälähtöisyyttä ja itsenäistä työskentelyä, mutta myös lisää vuorovaikutusta ja yhteistyötä sekä monipuolistaa opetustapoja ja antaa kielestä luonnollisemman kuvan. (Ks. Hadley 2002; Aston 2001.)

Kielenoppijan korpuksia ei ole kovinkaan paljon oppitunneilla hyödynnetty aineistolähtöisen oppimisen näkökulmasta. Tämä johtuu siitä, että DDL-lähestymistapaa

noudattavassa kielten opetuksessa on ollut tapana tarjota mahdollisimman paljon autenttista, usein äidinkielenään kieltä käyttävien tuottamaa materiaalia. Kun korpuksia on oppitunneilla käytetty, on pitäydytty opeteltavan kielen natiivikorpuksissa, jolloin esimerkiksi konkordanssin avulla kielenoppijat ovat voineet havaita, missä käyttöyhteyksissä jotain kielellistä ilmaisua aidossa kielenkäyttötilanteessa käytetään. (Meunier 2002: 130; konkordanssin käytöstä opetuksessa esim. Tribble & Jones 1997.)

Oppijan korpusten lähtökohta puolestaan on oppijan kieli virheineen päivineen. Ehkä juuri tästä ”virheellisestä kielestä” johtuen oppijan korpusten opetuskäyttö on ollut vähäistä, koska virheiden korostaminen on yhdistetty negatiivisten asioiden painottamiseen kielenopetuksessa. Kun natiivikorpuksien avulla kielenoppijat tekevät tehtäviä, joissa testataan kielen säännönmukaisuuksia tai sääntöjen toimivuutta todellisissa kielenkäyttötilanteissa, voi opettajan olla vaikea mieltää virheiden hakemista kovinkaan toimivaksi kommunikatiiviseksi tehtäväksi. (Korpuksen käytöstä kielenopetuksessa esim. Aston 2001.)

Oppijan korpusten ja aineistolähtöisen oppimisen yhteyttä tarkastellessaan Nesselhauf (2004: 140) tuo esille, että virheisiin voi kuitenkin liittää myös positiivisia ajatuksia oppijan autonomiasta (ks. myös Boulton 2007). Nesselhauf viittaa tutkimustuloksiin, joiden mukaan kielenoppijoiden voi olla hyödyllistä havaita ja analysoida virheitä itsen sijaan, että ne annettaisiin heille valmiiksi pureskeltuina. Johns (1991: 101) mainitsee, että salapoliisina ja tutkijana toimiminen voi olla kielenoppijoista hyvinkin motivoivaa (ks. myös Granger & Tribble 1998; Seidlhofer 2000; Granger 2002).

Aineistolähtöisen oppimisen kannalta ongelmana voidaan myös pitää aineiston autenttisuutta. Sinclair (1996) määrittelee kielenoppijan korpuksen autenttiseksi, kun se on koottu aidoista ihmisten välisistä kommunikaatiotilanteista. Yki-korpuksen kaltaista testitilanteessa tuotettua puhunnosta tai kirjoitelmaa ei välttämättä mielletä autenttiseksi vuorovaikutukseksi. Granger (2002: 8) kuitenkin mainitsee, että oppijakielen korpuksissa autenttisuuden ei välttämättä tarvitsekaan liittyä ihmisten väliseen aitoon ja tavanomaiseen kommunikaatioon, vaan tilanteisiin, joissa kieltä käytetään jonkin oppitunnilla tai testitilanteessa annetun tehtävän toteuttamiseen. Granger kuuluttaa autenttisuuden käsitteen eri tasoja ja sen hyväksymistä, että kielenoppimistilanteisiin liittyy yleensä aina jonkin verran keinotekoisuutta. (Ks. myös Mauranen 2004: 91.) Tarnanen (2007: 210) huomauttaa, että Yleisten kielitutkintojen korpusaineisto ei ole sen keinotekoisempaa kuin mikään muukaan oppijan kielen aineisto joka on koottu formaalissa kielenkäyttöyhteydessä, esimerkiksi tavallisessa kouluopetuksessa.

Tarkastellessaan korpusten käytön ja DDL-oppimisen ja opetuksen tutkimusta Boulton (2007) toteaa, että tutkimustulokset ovat olleet rohkaisevia, koska kielenoppijoiden asenteet ovat positiivisia ja heillä on hyvät tietotekniset valmiudet oppituntityöskentelyyn. Boulton kuitenkin toteaa myös, että kaikissa tutkimustuloksissa esitetään

korpuksen käytölle rajoitteita, jotka liittyvät sekä kielenoppijoihin että opetuksen suunnitteluun ja järjestämiseen. Korpuksot eivät sovi kaikkeen kielenopetukseen ja kaikille taitotasolle, mutta niitä voidaan käyttää myös laajemmin, esimerkiksi koulutussuunnittelussa. Boulton kuitenkin huomauttaa, että tarvitaan lisää tutkimuksia, jotta saataisiin todellinen kuva sekä oppijan että natiivikielen korpusten käytöstä oppitunnilla.

3 Opiskelijoiden käsitykset Yki-korpuksen käytöstä

3.1 Yleisten kielitutkintojen korpus

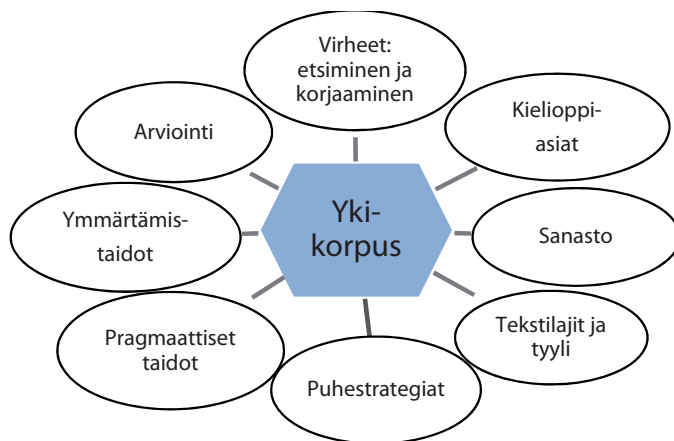
Yleisten kielitutkintojen korpus on koottu testitilanteesta tuotetusta aineistosta. Korpus on luonteeltaan dynaaminen, mikä tarkoittaa, että korpusaineistoa täydennetään testikertojen jälkeen ja erilaisten tutkimus- ja opetushankkeiden tarpeiden mukaan. Korpuksessa on aineistoa kaikista yhdeksästä testikielestä kuudelta eri taitotasolta (A1–C2). Korpukseseen on koottu osallistujien puhutun ja kirjoitetun kielen testituotoksia sekä heidän taustatietolomakkeessa antamansa tiedot ja tutkinnosta saadut taitotasoarviot kaikista osakokeista sekä yleistasoarvio kielitaidosta. Taustatietolomake sisältää henkilötaustatietojen lisäksi osallistujan peruskoulutukseen, sosioekonomiseen asemaan, työelämään, tutkintokielen opiskeluun ja käyttöön sekä tutkintotodistuksen käyttötarkoitukseen liittyviä kysymyksiä. Korpukseseen syötetään vain tutkinnon hyväksytysti suorittaneiden ja tutkimusluvan myöntäneiden osallistujien aineistoja. Yki-korpuksen käyttöliittymäoikeutta voi hakea opetus- ja tutkimuskäyttöön Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteellisestä tietoaarkistosta, joka ylläpitää verkkotietokantaa ja koordinoi käyttöilupien hakemista ja myöntämistä. (Ks. Yleisten kielitutkintojen perusteet 2002; Tarnanen 2007.)

DDL-kurssilla Yki-korpukseseen perehdyttäminen aloitettiin esittelemällä Yleisten kielitutkintojen korpuksen aineisto ja toiminta sekä tietoa yleisimmistä oppijakorpuksista, niihin liittyvistä erityispiirteistä ja tavallisimmista oppijakorpuksien tutkimussuuntauksista (mm. kontrastiivinen kielentutkimus, välikielen tutkimus, transfertutkimus ja virheanalyysit). Korpuksen toimintaan perehdyttämisen jälkeen opiskelijat saivat korpukseseen liittyviä sovellustehtäviä, lähinnä erilaisia vertailutehtäviä valitsemastaan kielestä/kielistä sekä arviointia sivuavan tehtävän, jossa opiskelijat pohtivat korpuksen autenttisten esimerkkien pohjalta kielitaidon kehitystä tuottamisen taidoissa ja eri taitotasojen piirteitä perusopetuksen viitekehyksen kriteerien avulla. Tämän lisäksi opiskelijoille annettiin tehtäväksi miettiä, miten Yki-korpusta voi soveltaa käytettäväksi opetuksessa ja tutkimuksessa. Tässä artikkelissa tarkastelemme näistä opiskelijoiden esseevastauksista esille tulleita käsityksiä korpuksen opetus- ja tutkimuskäytöstä. Opis-

kelijoiden vastauksista on poimittu sellaiset käsitykset, jotka liittyvät aineistolähtöiseen oppimiseen ja oppijan korpusten tutkimiseen. Nämä on ryhmitelty sen mukaan, millaisia kielellisiä ja opetuksellisia ilmiöitä opiskelijat vastauksissaan korostivat.

3.2 Yki-korpus opetuksessa

Opiskelijoiden vastauksissa korpukselle löytyi käyttöä varsinkin erilaisiin kielellisten asioiden tarkasteluun. Alla olevaan kuvioon (kuvio 1) on koottu opiskelijoiden vastauksista sellaiset kielelliset ja opetukselliset piirteet, jotka voidaan liittää aineistolähtöiseen oppimiseen ja oppijan korpuksiin.

KUVIO 1. Yki-korpuksen opetuskäyttö.

Yleisimmin tuotiin vastauksissa esille, että korpus sopii virheiden ja kielioppiasoiden opettamiseen. Opiskelijoista korpusta voi hyvin käyttää opetustilanteissa, mutta sen käyttö kielenkäytön mallina tai oikeellisen kielen ”vinkkipankkina” oli kyseenalaista, kuten alla olevasta opiskelija Liisan vastauksesta voi havaita:

Vaikka autenttisen materiaalin käyttö voi parhaimmillaan olla motivoivaa ja rohkaisevaa, oppilaille ei ole tarkoitus opettaa virheellistä kielioppimuotoja tai ilmaisuja. Yki-korpustekstein yhteydessä heille olisikin tehtävä selväksi, että ne ovat näytteitä eritasoisilta kieltenoppijoilta eivätkä sinänsä tarjoa mallia omalle kirjoitukselle tai puheelle.

Virheiden korostamista ei tulisi opiskelijoiden mielestä vahvistaa, sillä virheitä korostetaan muutenkin opetuksessa, mutta vastauksista löytyi myös näkemyksiä, joiden mukaan toisten virheitä korjaamalla oppilaat voivat myös oppia oikeita muotoja ja pystyvät näin soveltamaan omaa kielitaitoaan.

Virheiden etsiminen toisten kirjoitetusta tai puhutuista teksteistä saattaa oppijoiden mielestä olla kiinnostavaa, ja he voisivatkin leikkiä huonoa opettajaa ☺ ja etsiä teksteistä oikeinkirjoitusvirheitä. (Jani)

Opiskelija Piiasta virheiden korjaaminen ja korjausehdotuksista keskusteleminen voivat antaa oppilaalle myös itseluottamusta, koska tällaisessa tilanteessa oppilas voi samaistaa itsensä opettajaan. Mainittiin myös, että virheellisiä suorituksia voi käyttää esimerkkinä vaillinaisesta ja huonosta kielenkäytöstä, joiden pohjalta oppilaat voi laittaa pohtimaan, mitä merkitystä kielenkäytön korrektsuudella on. Virheellisyys ei opiskelijoista välttämättä vaikuta ymmärrettävyyteen – tai päinvastoin, se voi johtaa väärinymmärryksiin, jolloin viestin perillemeno häiriytyy.

Kaikki opiskelijat kirjoittivat korpuksen soveltuvan erilaisten kieliopillisten asioiden opettamiseen. Esimerkiksi opiskelija Harrista korpus tuntuu rajattomalta mahdollisuudelta hyödyntää opettaessa mitä tahansa kielioppiasiaa. Hänestä kirjoittamisen suorituksia voidaan käyttää induktiivisesti, jolloin oppilaat joutuvat itse tekemään sääntöjä tekstistä etsimistään rakenneasioista tai tekstien avulla voidaan mekaanisesti harjoitella tietyn kielellisen piirteen käyttämistä, esimerkiksi aukottamalla korpuksen tekstejä. Ongelmaksi kieliopillisten asioiden opettamisessa opiskelijat nostivat korpusaineiston virheellisen kielen. Virheettömien tuotosten etsiminen oli hankalaa, ja opiskelijoille oli epäselvää, miten paljon autenttista materiaalia voi muokata. Tämän vuoksi he katsoivat helpoimmaksi tavaksi lähestyä kieliopillisia rakenteita virheiden ja niiden korjaamisen kautta.

Opiskelijoista korpus tarjoaa sanaston opettamiseen ja oppimiseen paljon mahdollisuuksia. Esimerkiksi kirjoitettuja tekstejä ja puhetta voi lähestyä tutkivalla otteella ja opettajajohtoisesti. Tiettyyn aihepiiriin liittyvästä tekstistä tai puhekontekstista on helppo yrittää tunnistaa uusia sanoja tai kerätä aiheeseen liittyvää sanastoa. Tuotoksista löytyvää sanastoa on tämän jälkeen opiskelijoiden mukaan helppo lähteä työstämään eteenpäin pyytämällä oppilaita soveltamaan löytämiään sanoja ja ilmaisuja erilaisten harjoitusten avulla.

Opiskelijoista korpus mahdollistaa myös tutustumisen erilaisiin tekstilajeihin ja -tyyleihin sekä niihin liittyvään fraseologiaan ja idiomaattisiin ilmaisiin. Näiden lisäksi pragmaattisten taitojen kehittäminen ja niiden tukeminen onnistuu korpusmateriaalin avulla. Etenkin mielipiteen ja argumentoinnin kirjalliseen ja suulliseen opettamiseen opiskelijat löysivät erilaisia käyttösovelluksia:

..oppijat voisivat tarkastella, millaisia verbi- ja nominirakenteita kirjoittavat käyttävät ilmaisessaan omia mielipiteitään. (Niina)

voitaisiin tutkia yhdessä, minkälainen mielipideteksti on toimiva ja minkälaisia fraaseja ja keinoja voidaan käyttää, jotta oma mielipide tulee selkeästi esille. (Liisa)

Korpuksen puhumisen osakokeen suoritukset soveltuvat opiskelijoiden mukaan varsin hyvin erilaisten strategisten kompetenssien, etenkin puhestrategioiden opettamiseen ja harjoitteluun. Korpuksessa olevaa materiaalia voi opiskelijoista hyödyntää suullisen vuorovaikutuksen kehittämiseen, sillä oppilaat saavat aineistosta työkaluja oman puheensa paikkaamiseen epäröinti- ja virhetilanteissa. Aineisto on hyvänä mallina myös siitä, että on normaalia tehdä virheitä ja joutua korjaamaan omaa puhettaan. Opiskelijoiden mukaan korpusesimerkkejä voidaan käyttää myös välineenä tutkia, mitä keinoja ylipäänsä on pitää vuorovaikutusta yllä, joka taas hyödyttää oppilaita kehittämään omaa kommunikaatiotaan sujuvammaksi ja ymmärrettävämmäksi.

Opiskelijat ottivat esille myös puheen ja kirjoittamisen sidosteisuuden ja sujuvuuden opettamisen korpuksen avulla. Heidän mukaansa oppilaiden on hyödyllistä miettiä, miten eri tekstin osat on sidottu yhteen ja miten se vaikuttaa luettavuuteen ja ylipäänsä ymmärrettävyyteen.

Voisin myös poistaa kaikki tekstiä yhdessä pitävät ja sen sujuvammaksi tekevät sanat. Oppilaat voisivat pohtia, miksi teksti on vaikealukuinen ja keksiä keinoja tehdä sen sujuvammaksi. (Mari)

Muutama opiskelija myös mainitsi, että korpus tarjoaa opettajalle oivallista materiaalia sekä puheen että tekstin ymmärtämisharjoituksille. Esimerkiksi englannin suullista kielitaitoa oppijat tulevat käyttämään todennäköisimmin sellaisten ihmisten kanssa, jotka ovat opetelleet sitä toisena tai vieraana kielenä, ja siksi on oleellista, että ymmärtää myös kieltä, joka ei ole virheetöntä.

Kun oppikirjojen kuuntelutehtävät ja tekstien lukijat kuulostavat hyvin samanlaisilta ja oppilaat ovat myös hyvin tottuneita opettajan puhetyyliin, olisi tärkeää kuunnella myös eri murteita ja erilaisia puhujia. (Heidi)

Opiskelijavastausten perusteella korpusta voidaan myös hyödyntää kielten opettamisessa ja arvioinnissa. Eri taitotasolla olevien kielenkäyttäjien suorituksista opettaja saa työhönsä hyviä maamerkkejä omaa arviointiaan varten. Kielenoppijat taas pystyvät käyttämään materiaalia oman kielitaitonsa arviointiin. He voivat verrata omaa kielitaitoaan korpuksessa esitelyihin suorituksiin, ja sitä kautta arvioida, mille tasolle itse kielitaidollaan asettuisivat ja minkä tyyppisistä tehtävistä suoriutuisivat sekä mitä heidän pitäisi osata enemmän saavuttaakseen seuraavan taitotason.

3.3 Yki-korpuksen tutkimuskäytöstä

Korpuksen tutkimuskäytön mahdollisuuksia pidettiin vastausten perusteella jopa *suh-teellisen rajattomina (Piia)* ja esimerkiksi opiskelija Heidi totesi, että *tutkimustyössä kor-pusta voi hyödyntää varmaankin enemmän kuin opetuksessa*. Toisaalta opiskelijat toivat kuitenkin esille, että tutkimuksen teko ei heille ollut vielä ajankohtaista tai sellainen ko-ettiin jopa haasteelliseksi.

Yleisin tutkimuksen teon lähestymistapa opiskelijoiden pohdinnoissa oli vertaile-va tutkimus. Vertailua ehdotettiin monissa esseissä ja vertailua sisältävät tutkimusaiheet keskittyivät Yki-korpuksen kahden taitotason, kahden eri kielen tai kahden eri taidon (kirjoittamisen ja puhumisen) välille. Vertailuun liitettiin usein virheiden kartoittaminen. Opiskelijoista Yki-korpuksen avulla voidaan *kartoittaa yleisimmät virheet jollakin taito-tasolla (Kaisa)* tai *tutkia...jotain tiettyä kielen osa-aluetta ja katsoa minkä tasoiset oppijat tekevät minkälaisia virheitä (Jani)*. Mainittiin myös, että on mahdollista *vertailla kahta kieltä keskenään ja tarkastella esiintyvätkö virheet samoissa kielioppiasioissa (Piia)*. Opis-kelija Niinasta virheiden kautta voi tutkia esimerkiksi, miten englannin kielessä artikkel-leiden käyttö eri taitotasolla etenee ja millä taitotasolla artikkelit hallitaan. Virheellistä artikkelinkäyttöä voidaan tutkia myös siitä näkökulmasta, millaisissa konteksteissa artik-kelivirheitä tehdään ja miten nämä kontekstit vaihtelevat eri taitotasolla.

Opiskelijoiden vastausten perusteella virheisiin liittyvässä tutkimuksessa kannat-taa keskittyä tiettyihin kieliopillisiin asioihin. Tällaisesta tutkimuksesta on opiskelijoiden mukaan se hyöty, että havaitut ongelmakohdat voidaan ottaa paremmin huomioon paitsi opetuksessa, myös koulutuksen suunnittelussa, koska analyysien avulla voi saada tarkemman kuvan eri taitotasoihin liittyvistä tyypillisimmistä virheistä.

Tämä hyödyttäisi kielenopetusta, koska tiettyjä kielioppiasioita voisi painottaa enemmän, jos tietäisi että ne ovat vaikeita tietyillä tasoilla. (Harri)

Virheiden analysointi tutkimuskohteena mainittiin useimmiten kuitenkin erittelemättä tarkemmin sitä, mitkä asiat olisivat kiinnostavia tarkastelun kohteita. Yleisimpänä koh-teena mainittiin *jokin kielioppiasia, rakenteet tai sanasto*. Vaikka kurssilla oli aiemmin kä-sitelty BNC:n ja muiden äidinkielen korpusten käyttöä, opiskelijat eivät maininneet niitä vertailukorpuksina virheiden analysoinnin yhteydessä.

Jotkut opiskelijat toivat esille mahdollisuuden tehdä transfertutkimusta korpuk-sen avulla. Mainittiin esimerkiksi, että kirjoittamisen suorituksista voi tarkastella, miten äidinkieli vaikuttaa sanastoon ja rakenteisiin tai ylipäänsä oppijoiden suorituksiin.

...puhumisen näytteistä saattaa helposti jo kuulla.., mikä on puhujan äidinkieli. Silti pystytään varmasti tutkimuksen avulla sanomaan, että minkälaisia puheessa esiintyviä virheitä löytyy esimerkiksi suomea.. puhuvilla englantilaisilla, venäläisillä jne.. (Niina)

Transferia voisi myös tutkia taitotasoin ja tutkimukseen voisi myös ottaa mukaan muiden kuin äidinkielen vaikutuksen vieraaseen kieleen. Olisi myös hyödyllistä tietää, missä rakenteisissa äidinkielen vaikutus on niin suuri, että se heijastuu toiseen kieleen virheellisinä rakenteina. (Kaisa)

Kielitaidon kehittymisen näkökulma oli opiskelijoista luonteva tutkimuskohde. Joskus kehittymistä tarkasteltiin kahden eri kielen vertailuna ja toisinaan taas jonkin kieliopillisen tai sanastollisen asian kehittymisenä taitotasolta toiselle siirryttäessä. Opiskelija Piia esimerkiksi mainitsi tutkimuskohteeseen sidosanojen käytön kirjoittamisen eri taitotasolla, ja opiskelija Harrin mielestä korpuksen aineiston avulla voidaan tarkastella, *miten hyvin suullinen ja kirjallinen kielitaito peilaavat toisiaan..tällainen tutkimus voisi mielestäni vastata melko hyvin kysymykseen siitä, miten suuressa määrin kielitaidon eri osa-alueet kulkevat käsi kädessä.*

Kielitutkintojen taustatietolomakkeet tuotiin mukaan tutkimusaiheisiin vain muutamassa opiskelijavastauksessa. Opiskelija Maria kiinnosti iän, koulutuksen ja äidinkielen vaikutus kielitaidon kehittymiseen ja opiskelija Niinaa se, mitä vaikutuksia kielitaitoon on sillä, onko se hankittu ulkomailla vai kotimaassa. Taustatietolomakkeen muuttujat liitettiin yleensä johonkin taitotasoon tai mukaan ehdotettiin vertailua kahden taitotason välille.

Korpuksen puhuttu ja kirjoitettu osuus mainittiin myös erillisinä tutkimusalueina. Puhutun kielen tutkimuskohteeksi esitettiin esimerkiksi kommunikaatiostrategiat. Opiskelija Piia oli kiinnostunut siitä, mitä strategioita eri taitotasolla käytetään kommunikation ylläpitämiseksi ja mitkä keinot riittävät millekin taitotasolle. Opiskelija Janin mielestä korpusta voi hyödyntää kielentutkimuksen apuna *esimerkiksi vertailtaessa ihmisten suhtautumista eri murteisiin.* Kirjoitetun kielen tutkimusaiheiksi mainittiin puolestaan koheesio ja koherenssi sekä *tyylilajit lähtökohtana sosiolingvistiselle tutkimukselle (Piia).* Lisäksi mainittiin erilaisten kirjoittamisen konventioiden näkökulma ja tuotiin esille virallisten ja epävirallisten kirjeiden ja kohdekielen käytäntöjen tutkiminen.

Joissakin opiskelijavastauksissa mainittiin tutkimuskohteita, joita ei ole mahdollista toteuttaa nykyisen korpuksen avulla, vaikka mielenkiintoisia tutkimuskohteita ovatkin. Tutkimusehdotuksissa mainittiin esimerkiksi, että olisi mielenkiintoista tutkia *kuinka hyvin tuoreet ylioppilaat, jotka ovat osallistuneet kyseisen kielen ylioppilaskokoukseen, onnistuvat yleisten kielitutkintojen testissä tai kuinka oleskelu saman kielen eri kielialueilla vaikuttaa henkilön kielenkäyttöön tai ...olisi mielenkiintoista saada tietoa siitä, kuinka jännitys ja tilanteeseen tottumattomuus vaikuttavat suoritukseen (Heidi).* Opiskelija Heidi pohti kuitenkin itse, että *sitä taitaakin olla mahdotonta tutkia ☺.*

4 Pohdinta

Yki-korpuksen opetukseen ja tutkimukseen liittyviä sovelluksia löytyi opiskelijoiden vastausten perusteella monenlaisia ja useat niistä tuntuivat hyvin käyttökelpoisilta. Oppijan korpuksen käyttö aineistolähtöisen opettamisen ja oppimisen näkökulmasta oli opiskelijoista yleisesti ottaen hyvä keino motivoida kielenoppijoita. Korpuksen ja autenttisen materiaalin avulla saadaan oppikirjojen käytön sijaan uudenlainen lähtökohta opetustilanteisiin ja realistinen kuvan kohdekielestä. Aineistolähtöisyys vaatii opettajalta ja myös oppijoilta epävarmuuden sietämistä, sillä autenttisen materiaalin käytössä ei ole oikeita vastauksia, ja kuten artikkelissa olevista opiskelijoiden kommenteista voi huomata, virheettömän kielen käyttö opetuksessa ei ole ongelmatonta. Tämän lisäksi korpuksen opetuskäyttö vaatii aina hyviä tietoteknisiä taitoja ja monesti huomattavan paljon enemmän työtä ja suunnittelua onnistuakseen. Tietyn asian opettamiseen kehitelty idea ei välttämättä myöskään sovellu seuraavan asian opettamiseen, vaan opettaja joutuu käyttämään omaa luovuuttaan ja kekseliäisyyttään kehittääkseen uusia työkentelytapoja ja sovellutuksia. Toisaalta se myös antaa opettajalle vapautta suunnitella omaa opetustaan. Tätä vahvistaa myös opiskelija Heidin kommentti korpuksen käytöstä opetuksessa:

..vain opettajan oma mielikuvitus on rajana ottaen tietysti huomioon, että tekstit ovat autenttisia ja siksi niissä on jokaisen kirjoittajan tai puhujan oma persoona mukana.

Opiskelijoiden mielestä Yki-korpus tarjoaa hyvät mahdollisuudet opettamiseen ja tutkimiseen erityisesti aineiston edustavuuden takia. Korpuksesta löytyy aineistoa eri kielistä ja eri taitotasoista ja näiden lisäksi kielenoppijoiden taustat voidaan hyvin ottaa mukaan opetukseen ja tutkimukseen. Joissakin opiskelijavastauksissa tuotiin esille tutkimuskohteita, joita oppijan korpuksen avulla on tutkittu jo aiemminkin. Näitä ovat esimerkiksi virheanalyysit, sanastotutkimus sekä välikielen ja äidinkielen siirtovaikutuksen tutkimus (ks. Barlow 2005: 343).

Opiskelijoiden löytämät korpuksen käyttömahdollisuudet opetuksen ja tutkimuksen näkökulmasta olivat hyvin samankaltaisia. Molemmissa merkittävään asemaan nousi oppijan korpuksen sisältämän aineiston virheellinen kieli, mutta virheisiin suhtauduttiin hieman eri tavalla käyttötarkoituksesta riippuen. Opetuskäytössä korostuivat virheiden havaitsemisen hyvät ja huonot puolet, jotka joko edistävät tai estävät oppimista, kun taas tutkimussovelluksissa virheiden nähtiin olevan hyvä keino jäsentää kielitaidon kehitystä ja sitä kautta myös selvittää, mitkä asiat kielessä ovat kielenkäyttäjille vaikeita ja miten säännönmukaisia virheet ovat.

Opetussovelluksissa opiskelijat löysivät käyttökelpoisia sovellusmahdollisuuksia, mutta he pidättäytyivät sovelluksissaan usein hyvin perinteisellä linjalla, jossa korpusta käytettiin lähinnä sanaston ja rakenteen opettamiseen. Nämä sovellukset oli rakennettu varsin opettajajohtoisesti, jossa oppilas ikään kuin vain täydentää opettajan valitsemasta tekstistä valmiiksi aukotetut tekstit. Tämän taustalla lienee pelko virheellisen kielen opettamisesta, sillä opiskelijoiden vastauksista kävi ilmi, että Yki-korpuksen kohdalla materiaali on tarkkaan tutkittava ja etsittävä mahdollisimman virheettömät suoritukset, jotta niitä voidaan käyttää oppilaiden kanssa. Tämä tietysti herättää kysymyksen, millainen kielitaitokäsitys opiskelijoilla on. Se, että virheet ja yksittäiset kielioppiasiat tulivat vastauksissa korostetusti esille, antaa viitteitä melko normatiivisesta kielitaitokäsityksestä. Voidaan myös ajatella, että virheiden korostuminen saattaa heijastaa opiskelijoiden ajatuksia kielitesteistä ja ylipäänsä kielitaidon arvioinnista.

Opetuskäytössä opiskelijat keskittyivät tietyllä taitotasolla olevan aineiston hyödyntämiseen, mutta tutkimusmahdollisuuksien kohdalla keskeiseksi lähestymistavaksi nousi eri taitotasolla olevien tuotosten tai eri taitojen vertailu. Tutkimuspuolella virheitä pidettiin lähinnä kielitaidon tason mittareina, sillä tiettyjen virheiden ja taitotasojen nähtiin olevan yhteydessä toisiinsa. Opiskelijoilla oli joko oman kokemuksensa tai koulutuksensa kautta tietynlainen käsitys siitä, missä järjestyksessä asiat kielissä opitaan.

Huolimatta siitä, että opiskelijoilla oli vähän kokemusta tutkimuksesta, he löysivät paljon hyviä tutkimuskohteita. Opiskelijat toivat tutkimuskohteisiin usein myös mukaan jonkin opetuskäyttösovelluksen. Eniten käytännön hyötyä onkin sellaisella oppijan korpusten tarkastelulla, jota tehdään pedagogisen materiaalin edistämisen näkökulmasta (Nesselhauf 2004: 35). On syytä kuitenkin huomata, että opiskelijoiden vastauksissa sekä tutkimus- että opetuskäyttöön esitetyt asiat eivät olleet kovinkaan yksityiskohtaisia vaan suurimmaksi osaksi idean tasolle jääneitä ajatuksia.

Opiskelijoista korpusten kaltainen materiaali on hyvä vaihtoehto ja tuki oppikirjalle, mutta pelkästään korpuksen pohjalta toteutettavaa opetusta he eivät kannattaneet, sillä sen verran haastavaa ja aikaa vievää korpusten käyttö heistä oli. Kuitenkin aineistoon pohjautuva oppiminen parhaimmillaan tukee kielenoppijoiden itsenäistä ajattelua ja antaa oppijoille mahdollisuuden tutkivaan oppimiseen. Korpusten ongelmanna koettiin jäykkyys, mutta toisaalta korpus koettiin myös oman oppimisen kannalta positiivisena.

Kirjallisuus

- Aston, G. 2001. Learning with corpora: an overview. In Aston (ed.) *Learning with Corpora*. Bologna: CLUEB, 4–45.
- Barlow, M. 2005. Computer-based analysis of learner language. In Ellis R. & G. Barkhuizen (eds) *Analysing Learner Language*. Oxford: Oxford University Press, 335–337.
- Boulton, A. 2007. *But Where's the Proof? The need for empirical evidence for data-driven learning*. Esitelmä BAAL konferenssissa 2007.
- British National Corpus BYU-BNC <http://corpus.byu.edu/bnc/>
- Granger, S. 2002. A bird's-eye view of learner corpus research. In Granger, S., Hung, J. & S. Petch-Tyson (eds) *Computer Learner Corpora, Second Language Acquisition and Foreign Language Teaching*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 3–36.
- Granger, S., Hung, J. & S. Petch-Tyson (eds) 2002. *Computer Learner Corpora, Second Language Acquisition and Foreign Language Teaching*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Granger S. & C. Tribble 1998. "Learner corpus data in the foreign language classroom: form-focused instruction and data-driven learning." In Granger S. (ed.) *Learner English on Computer*. London: Addison Wesley, 199–209.
- Hadley, G. 2002. An Introduction to Data-Driven Learning. *RELC Journal* 33 (2), 99–124.
- Johns, T. 1991. Should you be persuaded – Two examples of data-driven learning materials. *English Language Research Journal* (4), 1–16.
- Mauranen, A. 2004. Spoken corpus for the ordinary learner. In Sinclair, J. (ed.) *How to Use Corpora in Language Teaching*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 89–105.
- Meunier, F. 2002. The pedagogical value of native and learner corpora in EFL grammar teaching. In Granger, S., Hung, J. & S. Petch-Tyson (eds) *Computer Learner Corpora, Second Language Acquisition and Foreign Language Teaching*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 119–142.
- Nesselhauf, N. 2004. Learner corpora and their potential for language teaching. In Sinclair, J. (ed.) *How to Use Corpora in Language Teaching*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 125–152.
- Seidlhofer, B. 2000. Operational intertextuality: Using learner corpora for learning. Teoksessa L. Burnard & T. McEnery (toim.) *Rethinking language pedagogy from a corpus perspective*. Frankfurt: Lang. 207–223.
- Sinclair, J. 1996. The Search for Units of Meaning. *Textus IX*, 75–106.
- Tarnanen, M. 2007. *Testiaineistosta kielenoppijakorpuksiksi*. AFinLAN Vuosikirja n:o 65. 197–213.
- Tribble C. & G. Jones. 1997. *Concordances in the Classroom*. Houston: Athelstan.
- Yleisten kielitutkintojen perusteet* 2002. Määräys 55/011/2001. Opetushallitus, Helsinki.

Korpus

Yleisten kielitutkintojen korpus. Saatavissa: <http://yki-korpus.jyu.fi>. Hallinnointi Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi>